

дарством), так и внутри этих групп. Определены основные составляющие конфликта социально-экономических интересов, связанные с институциональной модернизацией энергорынка. Охарактеризовано их влияние на энергетическую безопасность и безопасность человеческого развития.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, институциональная модернизация энергорынка, перекрестное субсидирование, либерализация ценообразования, человеческое развитие.

ENERGY SAFETY: THE CONFLICT OF SOCIAL-ECONOMIC INTERESTS

Ovsiyenko O. V.

The contradictions which arise up during reformation of energy market institutes are investigated in the article, both between his participants (by consumers, suppliers, state) and into these groups. The basic constituents of socio-economic interests' conflict, related to institutional modernization of energy market, were determined. Their influence on energy safety and safety of human development is described.

Key words: energy safety, institutional modernization of energy market, cross subsidizing, liberalization of pricing, human development.

УДК 368: 339

НАПРЯМИ УБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

*Л. В. Нечипорук, кандидат економічних наук, доцент
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого*

*Означено проблеми та перспективи забезпечення розвитку страхового ринку.
Ключові слова: безпека, страховий ринок, страхування*

Постановка проблеми. Сучасні процеси в економіці виявляються в інтернаціоналізації сфер відтворювального циклу, утворенні глобального економічного простору, міра зрілості якого, з одного боку, визначається інтересами основних акторів, а з другого — сама зумовлює якість і динаміку світового економічного розвитку. Отже, розвиток страхового ринку в цілому є похідним від процесів глобалізації економіки, що й вимагає визначення напрямів його піднесення в контексті як глобалізації фінансового капіталу, так і фінансової безпеки національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад страхової діяльності зробили такі вчені

України та зарубіжжя, як Н. Адамчук, В. Базилевич, Н. Внукова, О. Гаманкова, Т. Гварліані, О. Гвозденко, М. Клапків, О. Козьменко, А. Манес, М. Мних, Л. Орланюк-Малицька, С. Осадець, О. Охріменко, В. Райхер, Л. Рейтман, Т. Ротова, А. Самойловський., О. Слюсаренко, Н. Ткаченко, К. Турбіна, В. Фурман, В. Шахов, Я. Шумелда, Р. Юлдашев та ін. У той же час правове поле, у межах якого функціонує страховий ринок, потребує реформування і приведення його до світових стандартів. Зокрема, це стосується сумнівних операцій та шахрайства, включаючи відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом.

Формулювання цілей. Метою статті є визначення динаміки показників забезпечення страхового ринку України та напрямів його піднесення в контексті фінансової безпеки національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що серед показників забезпечення страхового ринку виокремлюють (табл. 1): проникнення страхування (страхові премії до ВВП), рівень валових страхових виплат, частку довгострокового страхування, частку премій, що належать перестраховикам-нерезидентам (відносно валових премій), частку статутного капіталу, що належить нерезидентам у загальному обсязі сплачених статутних фондів усіх страховиків.

Таблиця 1

Динаміка показників забезпечення страхового ринку України

Показник, одиниця виміру	Порогові значення	Фактичні значення							Динаміка нормалізованих значень
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Показник проникнення страхування (страхові премії до ВВП), %	не менше 8–12	3,42	5,62	3,1	2,54	2,53	2,2	2,2	небезпечна зона
Рівень валових страхових виплат, %	не менше 30	9,4	7,9	14,7	18,8	23,4	29,4	33,0	небезпечна зона
Частка довгострокового страхування, %	не менше 30	0,8	0,96	2,5	3,3	4,35	4,6	4,0	небезпечна зона
Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам (відносно валових премій), %	не більше 25	34,8	9,8	3,4	4,1	4,2	4,3	5,4	безпечна зона
Частка статутного капіталу, що належить нерезидентам у загальному обсязі сплачених статутних фондів всіх страховиків, %	не більше 30	15,1	14,8	13,4	17,4	19,5	25,8	23,1	безпечна зона

Джерело: складено автором за даними Держфінпослуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.dfp.gov.ua

Отже, до негативних чинників прямого впливу відносять низьку ефективність страхового ринку — співвідношення страхових премій до ВВП залишається на низькому рівні. Незважаючи на позитивні зрушення в розвитку страхового ринку України, його частка залишається незначною, що позначається як на інтернаціоналізації і географічному перерозподілі ризиків, так і на інтернаціоналізації фінансових операцій страховиків (табл. 2).

Таблиця 2

**Показники проникнення страхового ринку
розвинених країн та України**

Країна	Активи СК, млрд дол.	Співвідношення активів СК до ВВП країни, %	Страхові премії, млрд дол.	Частка у світовому обсязі, %
США	5310	45,2	1097,8	33,84
Японія	3533	66,9	492,4	15,18
Великобританія	1885	96,5	246,7	9,09
Франція	1413	63,0	194,6	6,00
Німеччина	1372	45,5	190,8	5,88
Україна	3,6	3,2	2,8	< 0,05

Джерело: IMF.Global Financial Stability Report, 2005, April [1]

Зауважимо, що «при трансплантації інституту далеко не всі економічні агенти можуть діяти в межах нового інституційного простору. Це обумовлено розміром трансакційних витрат, які необхідно здійснювати щодо слідування новим правилам чи нормам. Ці витрати, у свою чергу, визначаються попередньою інституціональною структурою (механізмами координації, стимулювання), культурним середовищем країни-реципієнта (ментальністю, специфікою навчання), макроекономічною ситуацією (краще імплантуються інститути в умовах стабільного та збалансованого розвитку). Суттєву загрозу економічному розвитку несуть дисфункції, які виникають унаслідок неправильної трансплантації (за об'єктом чи технологією вживлення)» [2, с. 260].

До чинників, що *сприяють* росту трансакційних витрат на страховому ринку України, можна зарахувати:

- адміністративно-бюрократичну систему створення, ліцензування страхових компаній, а також збирання і подавання документів при одержанні страхового відшкодування;
- низький рівень довіри до виконання зобов'язань страховими компаніями;
- несталий грошовий обіг і валютний курс, що позначається на знеціненні активів страховиків;
- високу вартість економічної інформації;
- нерозвиненість інфраструктури в економіці в цілому (наприклад, зв'язок, транспорт, інформація в різних регіонах країни);

– слабкість у забезпеченні прав власності і відсутність «детального» страхового законодавства, що дозволило б підвищити відповідальність страховика, відсутність гарантій юридичного захисту страхувальників;

– неефективну державну політику в галузі страхування (у тому числі при розвитку довгострокових видів страхування).

Можна також виділити чинники, що *сприяють зниженню трансакційних витрат* страхової фірми:

– подальший розвиток інформаційних і Інтернет-технологій (які дозволили б здійснювати безпосереднє спілкування в режимі он-лайн клієнт — страховик) [3; 4];

– заміну паперових страхових полісів і перестраховальних сліпів на електронні, а також впровадження «електронних договорів» та «електронних підписів»;

– посилення інноваційної діяльності страхових компаній, що виявляється в пошуку більш ефективних прийомів і методів роботи із клієнтами;

– формування високого рівня довіри до страхової компанії і підвищення її рейтингу за рахунок швидких виплат страхових відшкодувань, а також зниження «паперової роботи» при укладанні договору страхування.

Що стосується реалізації головної функції страхового ринку, яка полягає в акумуляції і розподілі страхового фонду з метою забезпечення страхового захисту суспільства, показником якої є рівень виплат, то вона в повному обсязі не реалізується, що й визначає його дисфункціональність. Відзначимо, що у світовій практиці рівень виплат на ринку загалом становить 70 %. Українські страховики на самому початку своєї діяльності мали вищий рівень виплат, аніж тепер. У 1993 р. рівень виплат — 48,2 %, 1994 — 66,2 %, 1995 — 59,0 %, 1996 — 46,4 % [5, с. 331]. У цей період страхові компанії реалізовували програми змішаного страхування життя з компенсацією інфляційного збитку, що припускали щомісячні (щоквартальні чи щорічні) виплати. У 1995 р. поступово таке страхування згортається, за 1996–1997 роки кількість страховиків через нездатність адаптації до вимог Закону України «Про страхування» скорочується втричі, поширюється псевдострахування. Отже, щорічно розміри страхових премій класичного страхового ринку збільшувалися в середньому на 40 % [6].

У 2008 р. розмір страхових платежів вже був у чотири рази вищий, ніж у 2005 р. Частка класичного ринку страхування поступово зростала і в 2008 р. вже становила 55 %. Спостерігалася тенденція й до зростання рівня виплат. У 2008 р. рівень чистих виплат становив 41,0 %. Водночас станом на 31 грудня 2008 р. у 278 страхових компаній «non-life» рівень виплат був меншим 15 %. З них 43 компанії отримували значні премії за рік — від 50 до 550 млн грн (сумарно 7,2 млрд грн, або 31,4 % від ринку «non-life»). За висновками Української федерації страхування, частка класичного страхування за перший

квартал 2009 р. знизилася з 61 % до 53 %, відповідно зросла частка того, що прийнято вважати псевдострахуванням.

Отже, незважаючи на поступовий розвиток страхових відносин, на посилення вимог держави щодо діяльності страховиків та сприяння створенню ефективних ринкових інститутів, серед яких і об'єднання страховиків (ЛСОУ, МТСБУ, ЯСП та ін.), спостерігаються дисфункціональність страховиків і зменшення ефективності їх діяльності. На наш погляд, цьому протегувало те, що страховий ринок був досить оригінальним щодо оподаткування. У той час як для більшості видів підприємницької діяльності використовувалася 25 %-ва ставка податку на прибуток, об'єктом оподаткування страхової діяльності був валовий дохід від неї.

Для ризикових видів страхування валовий дохід — це сума страхових внесків, страхових платежів або страхових премій, нагромаджених страховиками протягом звітного періоду *за договорами страхування та перестраховування ризиків* на території України або за її межами. Цей дохід оподатковувався за ставкою 3 %. Ставка оподаткування в цьому разі не залежить від результатів фінансової діяльності страховика, включається в ціну страхового платежу і набуває для страховика рис непрямого податку.

З метою оптимізації оподаткування підприємство створювало власну (так звану кептивну) страхову компанію, інколи орендуючи офіс у маленькому селищі з метою мінімізації витрат, і укладало з нею договір страхування, наприклад, приміщення і устаткування підприємства на випадок стихійних лих (цунамі, землетрус). Далі ці кептивні страхові компанії укладали договори псевдострахування з великими підприємствами та фінансово-промисловими групами.

На подальшому етапі — робота кептивних компаній із страховими компаніями-посередниками, які у свою чергу переказували гроші так званим буферним фірмам. Останні в природі не існували, були на папері. Саме вони й переказували значні суми за кордон, використовуючи механізм перестраховування. У результаті замість сплати підприємством 25 %-го податку від суми прибутку страховик сплачував лише 3 % від валового доходу.

Припинити використання схем у страхуванні, за визначенням В. Сулова, який посилається на світові стандарти, можливо лише тоді, якщо обложити прибуток від страхового бізнесу 25 %-м податком. За підходом до оподаткування страховиків Україна була близька до офшорних центрів (Сент-Люсія, Британські Віргінські острови, Багамські острови, Панама), де відсутній податок на прибуток від страхової діяльності і встановлено високу плату за видавання ліцензії (зазвичай — від 2 000 до 6 250 дол. на рік). Якщо близько 80 % страхового ринку — це робота за оптимізаційними схемами, то перехід страхування на 25 %-й податок на прибуток приведе до втрат, які оцінюються в 400 млн дол. на рік, що й пов'язані із виведенням капіталу за кордон потужним олігархічним фінансовим угрупованням [7].

Щодо такого показника убезпечення страхового ринку, як частка довгострокового страхування, то на страховому ринку України вона залишається неприпустимо малою. Так, страхування життя, яке включає накопичувальні програми, розраховані на 15–20 років, істотно відстає від ризикових видів. Стан цього сегменту ринку має тривалу історію, що сягає корінням у невиконання обов'язків ще з боку Держстраху та поглиблюється діяльністю «фінансових пірамід» у перші роки становлення вітчизняного страхового ринку. Так, ще у 1997 р. частка добровільного страхування життя в загальному обсязі страхових премій становила 5,6 %, у 1998 р. вона скоротилася до 1,6 %, у 1999 р. — до 0,7 %, з 2000 по 2002 р. становила 0,5 %, і тільки у 2003 р. намітилося її незначне зростання до 0,8 %. Ця тенденція надалі зберігається (табл. 3).

Таблиця 3

Питома вага валових премій зі страхування життя до загальних валових премій по ринку

Вид договорів	Питома вага валових премій до загальних валових премій по ринку (за роками), %				
	2009	2008	2007	2006	2005
Страхування життя, у тому числі:	4,046	4,6	4,4	3,260	2,499
за договорами страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду	0,006	0,0	0,2	0,035	0,000
за договорами страхування, якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку	0,297	0,2	0,3	0,293	0,296
за іншими договорами накопичувального страхування	3,306	3,2	3,1	2,643	1,997
за договорами страхування життя лише на випадок смерті	0,076	0,2	0,2	0,131	0,08
за іншими договорами страхування життя	0,361	1,0	0,6	0,158	0,126

Джерело: складено автором за даними Держфінпослуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.dfp.gov.ua

Визначаючи причини малої частки довгострокового страхування життя в загальній сумі валових страхових премій, зауважимо, що відповідно до Закону України «Про страхування» страховики життя можуть гарантувати

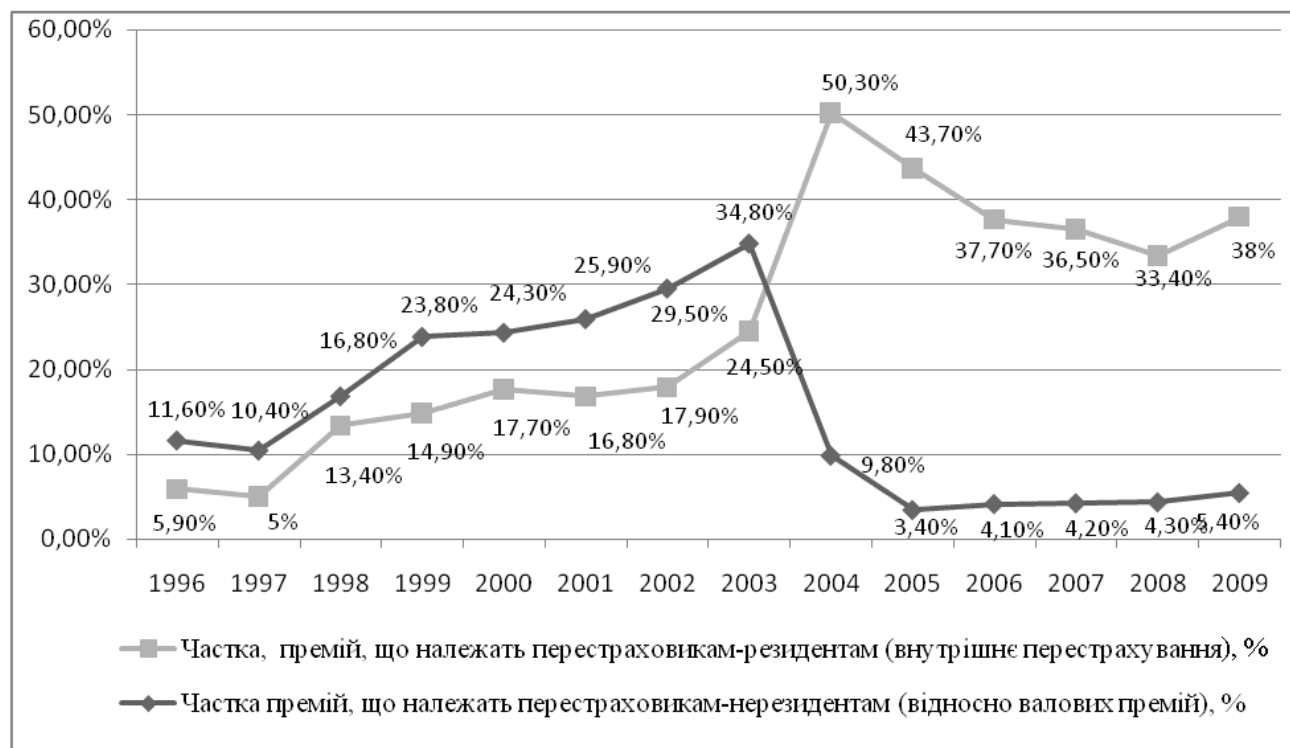
інвестиційний дохід в розмірі до 4 % річних, а інші бонуси — нараховуються в залежності від результатів їх інвестиційної діяльності, що, безумовно, позначається на попиті на програми довгострокового страхування життя, бо вони мають альтернативи, серед яких, наприклад, банківські депозити.

Зростанню зацікавленості в програмах страхування життя в Україні сприяли певні зміни в оподаткуванні [8; 9, с. 126–128]. Передбачаються податкові пільги для осіб, що здійснили витрати на довгострокове страхування життя та недержавне пенсійне страхування. Зокрема, у законодавстві передбачено поняття «податковий кредит», в який можна включати витрати, пов'язані і з платежами на довгострокове страхування життя та недержавне пенсійне страхування. Громадянам, що бажатимуть зменшити оподатковуваний дохід на суму податкового кредиту, доведеться збирати документи, що підтверджують такі витрати, вести відповідний облік доходів і витрат та подавати декларацію про доходи до податкового органу

Встановлено податкову пільгу за договорами довгострокового страхування життя, яка передбачає включення (з обмеженням) до складу валових витрат платника добровільних страхових внесків на користь найманих працівників, які перебувають з ним у трудових відносинах та у яких це місце є основним місцем роботи. Якщо відповідно до договору довгострокового страхування життя платник податку сплачує за свій рахунок добровільні страхові платежі на користь найманих працівників, які перебувають з ним у трудових відносинах та у яких це місце є основним місцем роботи, то такий платник податку може віднести до складу валових витрат кожного календарного кварталу суму фактично сплачених страхових платежів, що не перевищує 15 % від заробітної плати, отриманої таким працівником від такого платника податку протягом такого календарного кварталу, але не більше ніж 6000 грн у розрахунку на одного застрахованого працівника протягом звітного податкового року. Базою для розрахунку суми, що не перевищує 15 % отриманої заробітної плати, є виплачена працівникові у звітному календарному кварталі сума заробітної плати, у тому числі премії, вартість одержаних матеріалів, продукції та товарів у рахунок заробітної плати, отримані платежі за виконавчими документами та інші утримання із сум оплати праці (оплата комунальних, побутових та інших послуг) без урахування суми утриманих податків та обов'язкових платежів.

Щодо такого показника безпеки страхового ринку, як частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам (відносно валових премій), то на сучасному етапі він знаходиться в нормі (рис. 1), що вдалося досягти внаслідок регуляторних дій Держфінпослуг.

Завдяки ініціативам Держфінпослуг упроваджено новий порядок та вимоги щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика)-нерезидента, які забезпечили утримання частки статутного капіталу, що

Динаміка частки премій, що належить перестраховикам-нерезидентам на страховому ринку України

Джерело: складено автором за даними Держфінпослуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.dfp.gov.ua

належить нерезидентам у загальному обсязі сплачених статутних фондів усіх страховиків у безпечних межах. Серед цих вимог виокремимо:

необхідність передбачення законодавством країни реєстрації державного нагляду за страховою та перестраховою діяльністю;

мінімальний трирічний строк безперервної діяльності до моменту укладення страхової угоди;

відсутність фактів порушення нерезидентом законодавства про страхову (перестрахову) діяльність і легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

Додержання цих вимог забезпечило вже наприкінці 2004 р. усунення фактів перестраховування ризиків у перестраховиків із офшорних зон та територій, що не беруть участь у співробітництві у сфері превенції легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом.

У той же час на страховому ринку України відсутня власна база для страхування великих, складних ризиків, у зв'язку з чим поширюється перестраховування за кордоном, що зумовлює інтеграцію страхового бізнесу України у світовий ринок (табл. 4).

Таким чином, на сучасному етапі перша двадцятка страхових компаній 50 % премій приймає на перестраховування та одночасно більше 50 % сплачує

Показники діяльності перестраховиків в Україні

Показник	Валові премії, млн грн	У тому числі премії, прийняті на перестраховання		Сплачено на перестраховання	
		млн грн	у % до валових премій	млн грн	у % до валових премій
Всі ризикові страховики	4470,3	1282,7	28,7	1529	34,2
У тому числі двадцятка перестраховиків	464,6	421,8	90,8	433,6	93,3
Частка 20 страховиків			32,9		28,4

Джерело: складено автором за даними Держфінпослуг (1 кв. 2009 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.dfp.gov.ua

на перестраховання. У межах країни перестраховуються невеликі ризики, як правило, фінансові ризики, недороге майно, автокаско, частково каско авіаційного та морського транспорту. Відносини між суб'єктами перестраховання в Україні ґрунтуються переважно на факультативній пропорційній основі по окремих ризиках. Отже, спостерігається негативна тенденція до значного відтоку валюти за межі України на тлі позитивної тенденції збільшення перестраховальної відповідальності. У цілому питома вага страхових премій по ризиках, що передані в перестраховання, хоча і збільшується, однак залишається незначною. Серед причин такої ситуації слід виокремити:

- неврегульованість на законодавчому рівні проведення операцій перестраховання: розмір мінімального власного утримання страховика (цедента), максимальна частка участі в управлінні ризиком одного перестраховика, процес вторинного розміщення ризиків;

- відсутність повної та достовірної інформації про партнерів по перестрахованню;

- передавання ризиків не з метою збалансованості страхового портфелю, а на принципах взаємності перерозподілу страхової премії.

Відтак, формування ринку послуг з перестраховання в Україні має такі особливості:

- спостерігається зростання ємності перестраховального поля України за рахунок відносного збільшення майнових видів страхування;

- страхові суми зростають випереджальними темпами порівняно з власними капіталами перестраховиків, що зумовлює потребу в професійно потужних акторах з великими власними капіталами;

- зберігаються наміри створення монопольного перестраховика з певними пільгами, що може вплинути на поле діяльності незалежних національних перестраховиків і обмеження інтернаціонального характеру перестраховального бізнесу [10].

Можна запропонувати таку типологію псевдострахових операцій: 1) перерахування на адресу страхової компанії грошових коштів у вигляді страхових платежів за безпідставно завищеним тарифом; 2) здійснення псевдоперестраховування як у резидентів, що дає змогу легалізувати гроші через перерахування коштів за страхові випадки, які нібито настали, так і у нерезидентів, що забезпечує виведення валютних коштів за межі країни на рахунки офшорних компаній з їх подальшою легалізацією у вигляді інвестицій та придбаного майна.

Аналізуючи співвідношення двох основних форм іноземної присутності на українському страховому ринку транскордонного перестраховування і прямої присутності, необхідно усвідомити, що на сучасному етапі низький рівень попиту, відсутність у суспільстві традицій використання страхових послуг обумовлюють відносно низьку зацікавленість іноземних операторів у прямих інвестиціях в українську страхову галузь. Отже, частка статутного капіталу, що належить нерезидентам у загальному обсязі сплачених статутних фондів усіх страховиків, залишається досить низькою, хоча останнім часом на страховому ринку України мали місце М&А-угоди. У 2006 і 2007 роках майже два десятки вітчизняних страхових компаній перейшли під контроль іноземних фінансових груп. В Україні вже працюють Allianz, Generali, АХА, PPF, Wiener Stadtische, UNIQA, Vienna Insurance Group, Fortis, ТуранАлем, «Росгосстрах».

Зауважимо, що хоча останнім часом і спостерігалось зростання кількості М&А-угод в страховому секторі України, передумовами для чого є велика кількість учасників та існуючий темп зростання обсягів страхових компаній із зростанням класичної складової, більшість з них відбувалося за рахунок придбання іноземними компаніями українських страховиків. Разом з тим, зважаючи на політичну ситуацію, вітчизняні науковці визначають, що «в Україні М&А-транзакції в класичному (чистому) вигляді не мають місця. Натомість ми найчастіше спостерігаємо не складний процес укладання та реалізації М&А-угод, а просту зміну власника, що формально не вважається злиттям чи поглинанням та називається субсидіарним злиттям. Такий вид злиття передбачає юридичне підпорядкування компанії-об'єкта покупцю» [11].

Висновки. Існуюча пряма іноземна присутність обумовлена скоріше «стратегічними» інтересами, розрахунком на безпрецедентний потенціал розвитку українського страхового ринку. На сучасному етапі характерними є такі тенденції розвитку страхового ринку України:

- зниження показників як сплати страхових премій, так і виплати страхових відшкодувань;
- зростання збитковості за низькою ключових видів страхування;
- поступове збільшення розриву між сумами, заявленими клієнтами до відшкодування, та обсягом коштів, реально виплачених страховими компаніями;
- поширення практики підвищення тарифів за ключовими видами страхування при поширенні прогнозів подальшого поступового зростання вартості страхових послуг.

Загрозами щодо забезпечення страхового ринку як складової фінансової безпеки держави в умовах фінансової глобалізації є: низький рівень капіталізації вітчизняних страхових компаній, що об'єктивно компенсується значними обсягами перестраховування ними ризиків у зарубіжних страховиків, унаслідок чого спостерігається високий ступінь залежності вітчизняного страхового ринку від кон'юнктури та спекулятивних очікувань іноземних компаній.

Слід ураховувати наявність небезпеки того, що багато західних страховиків можуть виявитися непідготовленими до реалій українського бізнесу, пропонуючи страхові програми, адаптовані до європейського ринку (який більш стабільний, ніж наш, і відповідно має менші тарифи на послуги), не усвідомлюючи реальних масштабів ризиків українського ринку, а усвідомивши їх, залишатимуть ринок, тим самим завдаючи йому значної шкоди.

У цілому небезпеками страхового ринку є:

– реалізація різних псевдострахових операцій, ознаками яких є не стільки надання страхового захисту, скільки їх використання для податкової оптимізації та тінювих фінансових схем, у тому числі щодо виведення капіталу за кордон;

– низький рівень капіталізації вітчизняних страхових компаній, що, з одного боку стимулює поширення М&А-транзакцій, чому сприятимуть врегулювання порядку злиття і поглинання відкритих акціонерних товариств відповідно до міжнародної практики, розвиток фондового ринку, підвищення його капіталізації та прозорості, стимулювання збільшення банківського та страхового секторів, підвищення їх капіталізації, а з другого — об'єктивно компенсується значними обсягами перестраховування у зарубіжних страховиків, унаслідок чого спостерігається високий ступінь залежності вітчизняного страхового ринку від кон'юнктури та спекулятивних очікувань іноземних компаній.

ЛІТЕРАТУРА

1. IMF.Global Financial Stability Report, 2005, April [Електронний ресурс] — Режим доступу: // <http://www.iii.org> — Insurance Information Institute <http://www.dfp.gov.ua>.
2. Економічна безпека держави: сутність та напрямки формування [Текст] : монографія / за ред. Л. С. Шевченко. — Х. : Право, 2009. — С. 312.
3. Цыганов, А. А. Основы организации страхования в Интернете [Текст] / А. А. Цыганов, А. В. Быстров. — М. : Анкил, 2005. — 168 с.
4. Міщенко, В. І. Електронний бізнес на ринку фінансових послуг [Текст] : практ. посіб. / В. І. Міщенко. — К. : Знання, 2003. — 278 с.
5. Базилевич, В. Д. Страховий ринок України [Текст] : монографія / В. Д. Базилевич. — К. : Знання, КОО, 1998. — 374 с.
6. Псевдостраховування надуває ринок [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua.podii.com.ua/business/2009/06/04/121000.html>
7. Богута, Н. Страхові податки: уся справа в грошах [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dt.ua/2000/2675/50429/>
8. Нечипорук, Л. В. Особенности и перспективы долгосрочного страхования жизни в Украине [Текст] / Л. В. Нечипорук // Економіка: проблеми теорії та практи-

- ки. Зб. наук. пр. Вип. 184 : в 3 т. Т. 1. — Дніпропетровськ : ДНУ, 2003. — С. 206–211.
9. Страховий ринок: закономірності становлення та розвитку в умовах глобалізації [Текст] : монографія / Л. В. Нечипорук. — Х. : Право, 2010. — 280 с.
10. Страхувальники законно ухиляються від податків?! [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.strahovatel.com.ua/blog/main/613/>
11. Украинский рынок перестрахования. Проблемы и перспективы. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://tristar.com.ua/1/art/ukrainskii_rynok_perestrahovaniia__problemy_i_perspektivy_.html

НАПРАВЛЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАХОВОГО РЫНКА

Нечипорук Л. В.

Определены проблемы и направления обеспечения безопасности страхового рынка.

Ключевые слова: безопасность, страховой рынок, страхование

DIRECTIONS OF SAFETY OF THE INSURANCE MARKET

Nechiporuk L. V.

Problems and directions of safety of the insurance market are defined

Key words: safety, the insurance market, insurance

УДК 330. 1: 330.341.1

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКИ ІНТЕГРАЦІЇ ЗНАНЬ У ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

*О. С. Марченко, доктор економічних наук, професор
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого*

Обґрунтовано роль управління знаннями у забезпеченні безпеки інтеграції знань у інноваційному процесі. Розкрито складові та чинники безпеки знанневих ресурсів фірми як стану захищеності носіїв та ланцюжка знань. Доведено необхідність створення системи внутрішньофірмових правил і процедур інтеграції знань.

Ключові слова: інтеграція знань, управління знаннями, безпека інтеграції знань, знаннєві ресурси.